

Список використаних джерел:

1. Васюк О.В. Методологічні підходи до професійної підготовки соціальних педагогів в системі вищої освіти України / О.В. Васюк, С.В. Виговська // Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. – К. : [б. в.], 2014. – Вип. № 199. – Ч. 1. – С. 60–68.

2. Скуднова Т.Д. Акмеологический подход в психолого-педагогическом образовании. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/akmeologicheskiy-podhod-v-psihologo-pedagogicheskom-obrazovanii>

3. Служинська Л.Б. Акмеологічний підхід у процесі формування готовності у майбутніх менеджерів-економістів до професійної самореалізації / Л.Б. Служинська // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2012. – № 5. – С. 183–187.

4. Чаплак Я.В. Формування готовності психолога-консультанта до професійної діяльності / Я.В. Чаплак // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія психологічна. – 2011. – Вип. 2. – С. 253–266.

Ходунова В.Л.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Актуальність проблеми неперервної педагогічної освіти дорослих зумовлюється низкою соціальних, економічних та культурних тенденцій сучасного суспільства. Як зазначено у Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті, Законі України «Про освіту» (2017), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, реалії сьогодення вимагають самореалізації кожної особистості, формування від педагога високого рівня професіоналізму, творчої соціально-професійної активності та здатності навчатися впродовж усього життя, «перетворення набуття освіти у процес, який триває впродовж усього життя людини».

Передбачається, що кожна людина на основі неперервної освіти матиме можливість розвивати свою особистість протягом усього життя, в результаті чого зможе брати активну участь у професійній, соціально-

культурній, громадській та іншій діяльності. «Освіта вже не може розглядатися як підготовка до життя. Вона – саме життя» – зазначав П. Шукла [13, с. 11].

Звернення до наукового дискурсу з проблеми освіти дорослих засвідчив, що це питання на сучасному етапі стає особливо актуальним, але базові визначення подекуди достатньо різні й суперечливі. Це, у першу чергу, пов'язано з відсутністю єдності у визначенні базових складових даного поняття, по-друге, неоднозначністю розуміння категорії «неперервна освіта» та «доросла людина».

Законом України «Про освіту» (№ 2145-19, від 05.09.2017): унормовано освіту дорослих (стаття 18), зокрема визначено її як складову освіти впродовж життя; у розділі «Освіта дорослих» зазначено, що освіта дорослих є складовою навчання впродовж життя, спрямованою на реалізацію права кожного громадянина України на неперервне навчання; органічно поєднується з усіма іншими ланками неперервної освіти з урахуванням пріоритетів суспільного розвитку, особистісних потреб та потреб економіки; введені нові поняття «академічна свобода», «індивідуальна освітня траєкторія», «компетентність», «якість освіти», «якість освітньої діяльності»; визначені нові види (формальна, неформальна та інформальна) та форми здобуття освіти, серед яких, крім інституційних – очної (денної, вечірньої), заочної – виділені дистанційна, мережева та дуальна; у ст. 51 запроваджено добровільну сертифікацію педагогічних працівників [4].

У Рекомендаціях ЮНЕСКО «освіта дорослих є одним з найважливіших чинників впливу на життєдіяльність соціуму, на всі його структурні елементи. Вона виступає механізмом регулювання соціальної поведінки, засобом соціального контролю, інструментом стабілізації соціокультурної ситуації.

Поряд з запропонованим ЮНЕСКО, П. Джарвіс визначає ще п'ять підходів до її визначення. Освіта дорослих це: соціальний інститут, що надає освітні послуги для дорослих; ліберальна освіта дорослих; будь-яке організоване та підтримуюче спілкування, яке спрямоване на навчання дорослих, за винятком освіти, яка іде безпосередньо за первісною початковою чи середньою освітою та професійної освіти; термін, що відображує підтекст демократичного соціального руху, який

забезпечує розширення освітніх можливостей для дорослих на відміну від освіти для дорослих, яка не має такої історії; освітній процес, який здійснюється у «дорослій» манері [11, с. 8].

В. Маслова визначає освіту дорослих як складову частину системи освіти, її відносно відособлений підрозділ, основним завданням якого є сприяння всебічному розвитку людини в період її самостійного життя [6, с. 11]. Г. Сакун характеризує освіту як особливий ціннісний тип соціальної реальності, змістом якої є теоретичне структурування інформації, розширення символічного універсуму комунікації, а також соціалізація особистості на основі засвоєння знань. У той самий час основний аспект освіти пов'язаний із формуванням філософського-культурологічного світогляду [9, с. 6]. На думку М. Мартинюка, основним завданням освіти є зміст і форма накопичення й передачі знань про закони розвитку природи, суспільства та мислення від покоління до покоління; з точки зору економіки освіта є фактором репродукування продуктивної сили суспільства – робочої сили, що реалізуються в процесі праці [7, с. 7]. М. Данилов, Б. Єсипов, І. Підласий визначають освіту як необхідну умову підготовки людини до життя, праці, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил і здібностей.

Використовуються й інші визначення цього поняття: практичне втілення андрагогічних закономірностей і принципів, розроблених андрагогікою як галуззю психолого-педагогічних досліджень (С. Болтівець) [1, с. 616]; духовне обличчя людини, яке формується під впливом моральних і духовних цінностей (Є. Бондарєвська) [2, с. 127]; пролонгований процес розвитку людини, що відбувається впродовж усього життя (Л. Лук'янова) [5, с. 18]; з одного боку, як процес, спрямований на реалізацію особистісних потреб дорослої людини з метою зміни якості та рівня її життя, а з другого, як складну поліфункціональну систему, спрямовану на задоволення фундаментальних потреб людини в освіті, культурі, збереженні здоров'я, адаптації до світу, що швидко змінюється, засвоєння нових соціальних ролей (Л. Сігаєва) [10, с. 68].

Проте серед різних визначень освіти дорослих американський вчений М. Ноулз вбирає три різних значення: широке, вузьке й сукупне [12, с. 123]. У широкому розумінні – це процес навчання дорослих; у вузькому – комплекс організованих дій щодо навчання дорослих, які здійснюється

багатьма закладами з метою досягнення специфічних цілей; сукупне значення об'єднує процеси й дії в ідею, яка реалізується в соціальній практиці, що й дозволяє розглядати "освіту дорослих" як соціальний інститут задля задоволення потреб дорослої людини в освіті, культурі, адаптації до соціуму.

На об'єднувальні риси великої кількості дефініції «освіта дорослих» звертав увагу і Д. Легге: освіта дорослих характеризується як пролонгований тривалий процес, в якому основна увага зосереджена на реальних потребах людей – як особистісних, так і соціальних; підкреслюється важливість набуття освіти для всіх дорослих та обмеженість навчання тільки дитячим віком; всі визначення мають тенденцію розвитку в напрямі концепції, що включає різні форми та типи освіти, а не лише формальної [14, с. 17–18].

Погоджуємося з думкою Л. Лук'янової, що освіта перестає виконувати лише традиційну функцію підготовки фахівців, вона стає етапом розвитку особистості. Держава проводить таку політику, яка створює необхідні передумови для застосування новітніх науково-інформаційних технологій, ефективність використання яких залежить від рівня розвитку та освіченості людини [5, с. 258].

Отже, основною теоретичною новацією сучасної парадигми є розширення поняття освіти, в якому освіта дорослих – це пролонгований процес розвитку людини (особистості, громадянина, індивідуальності, фахівця), що відбувається протягом усього життя.

Проведений аналіз джерел у контексті визначення «освіти дорослих» довів наявність різних точок зору на трактування цього поняття. Усі дослідники акцентують увагу на динамічності, цілеспрямованості освітнього процесу в інтересах людини, суспільства і держави; усвідомленням причетності кожної людини до світової спільноти з її культурними і професійними тенденціями, що є результатом глобалізації; динамікою процесів і явищ оточуючого середовища, які необхідно усвідомлювати, сприймати, адаптуватись до них. Але деякі автори наголошують на вільному гуманістично орієнтованому виборі, індивідуальному інтелектуальному зусилля і компетентної дії професіональному житті. Тож, поняття «освіта дорослих» ми вважатимемо одним із складників неперервної педагогічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Болтівець С. Пріоритетні напрями освіти дорослих в матеріалах ЮНЕСКО / С. Болтівець, Л. Сігаєва // Неперервна професійна освіта : теорія і практика. – 2003. – Випуск 3–4. – С. 160–164.
2. Бондаревская Е.В. Теория и практика личностно-ориентированного образования / Е.В. Бондаревская. – Ростов н/Д.: Изд-во РГПУ, 2000. – 352 с.
3. Кутырев В.А. После постмодернизма: полионтизм как парадигма коэволюции рациональных субъектов деятельности и ментальных агентов коммуникации / В.А. Кутырев // Полигнозис. – 2008. – № 3(32). – С. 37–46.
4. Закон України «Про освіту» № 2145-19 від 05.09.2017.
5. Лук'янова Л.Б. Зміст інтегрально-рольової позиції педагога-андрагога у зарубіжній науковій думці / Л.Б. Лук'янова // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2013. – Вип. 7. – С. 257–266. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/OD_2013_7_29.pdf
6. Маслова В.В. Основы андрогогики. Терминологический словарь-справочник [для студ. соц.-гуманитарных спец.] / В.В. Маслова. – Мариуполь, 2004. – 19 с.
7. Мартинюк М.А. Освіта як фактор інтенсифікації суспільного виробництва в перехідній економіці України : автореф. дис. ... кандидата. економ. наук: 08.01.01.
8. Меморандум комиссии Европейского Совета «Обучение в течение всей жизни». [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://is.beneficium.ru/docs/20001030>. – Загол. з екрану.
9. Сакун Г.О. Освіта як предмет філософсько-аксіологічної рефлексії: автореф. ... канд. філософ. наук: 09.00.10.
10. Сігаєва Л.Є. Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Л.Є. Сігаєва. – К.: Нац. акад. пед. наук, Інститут пед. освіти і освіти дорослих, 2010. – 43 с.
11. Jarvis P. International Dictionary of Adult and Continuing Education / Peter Jarvis; 2 ed. – London: Taylor & Francis, 2007. – 202 p.
12. Knowles M.S. The modern practice of adult education: from pedagogy to andragogy / Malcolm Shepherd Knowles. – London: Cambridge Book Company, 1980. – 400 p.
13. Shukla P. Life long Education / P. Shukla. – New Delhi, 1971. – 83 p.
14. Legge L. The education of Adults in Britain Open University Press, 1982. – 244 p.